

ברכות ס

משה שווערד

1. תוספות מסכת ברכות דף נט עמוד ב

ורבי יוחנן אמר אפי' קנה כיוצא בהם - והלכתא כר' יוחנן אליבא דלישנא בתרא אפילו קנה והדר קנה שהיו לו כלים חדשים כיוצא באלו צריך לברך דקי"ל כרבי יוחנן לגבי דרב מכ"ש דלגבי רב הלכתא כוותיה ואומר ר"י דוקא בבגדים חשובים דומיא דבית חדש נקט כלים חדשים אבל שאינם חשובים כ"כ כמו מנעלים ואנפליאות וחלוק וכיוצא בהן אין צריך לברך בירושלמי א"ר חייא בר אבא לא סוף דברים חדשים אלא אפי' שחקים כאילו חדשים הן ר' יעקב בשם רבי חייא בר אבא אמר קנה אומר שהחיינו ניתן לו אומר הטוב והמטיב לבש בגדים אומר מלביש ערומים וצ"ע בגמרא שלנו דלא אשכחן הטוב והמטיב אלא בדאיכא אחרינא בהדיה.

2. רבי עקיבא איגר מסכת ברכות דף ס עמוד א

כח דהתירא כו'. עיין רש"ל פסחים ק"ב ע"א ד"ה להודיעך כחו ועיין א"ר סימן כ"ב.

3. צל"ח על ברכות דף ס/א

כח דהתירא עדיף ליה. לכאורה הדבר תמוה דאיך מחשב כח דהתירא מה שאין צריך לברך, הלא גם בכל ספק בברכות הדין הוא שהוא להקל ואין צריך לברך, ואדרבא כחו דר' יהודה דסובר צריך לברך הוא כחא דהתירא שמותר לברך ולא חיישינן לברכה שאינה צריכה, כי המברך ברכה שאינה צריכה עובר על לא תשא. ורבינו הגדול הרמב"ם לא הביא דאפי' קנה וחזר וקנה יברך, ... והנלע"ד בזה הוא ... ובזה הונח לי לישנא דר' מאיר בכרייתא דקאמר אין צריך לברך, ולכאורה הוה ליה למימר אינו מברך. ולפי מה שכתבתי אתי שפיר, דאינו צריך היינו שאינו חוב אבל אם ירצה לברך גם ר' מאיר מודה דהברירה ביזו ולא מחשב ברכה שאינה צריכה. ובזה ניחא דעת רוב הפוסקים שפסקו כלישנא בתרא דר' יוחנן, ועי' ברא"ש [דין ט"ז] שכתב דאף דפריך ללישנא בתרא הרי משני ליה שפיר. ולכאורה אכתי קשה דמה יתרון יש ללישנא בתרא נגד לישנא קמא שאין שום קושיא עליו, וא"כ הוה לן למיחש ללישנא קמא ולחוש לברכה שאינה צריכה. ולפי מה שכתבתי ניחא, דכיון דעכ"פ הרשות לברך, שוב ליכא חשש ברכה לבטלה, וממילא אזלינן לחומרא להצריך לברך כלישנא בתרא:

4. ספר בראשית פרק ל

(כא) ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה:

5. דעת זקנים מבעלי התוספות על בראשית פרק ל פסוק כא

(כא) ותקרא שמה דינה - פירש"י שדנה בעצמה שהיא היתה מעוברת מיוסף ועל ידי תפלתה נתחלף בדינה. וי"ל מדלא כתיב ותהר ותלד אלא ואחר ילדה בת משמע בשעת הלידה היתה בת ולא בהריון:

6. רש"י על בראשית פרק ל פסוק כא

דינה - פירשו רבותינו שדנה לאה דין בעצמה אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחת השפחות והתפללה עליו ונהפך לגבנה

7. אמת ליעקב עה"ת

ל', כ"א. ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה⁴⁰.

פירש"י ח"ל: פירשו רבותינו שדנה לאה דין בעצמה כו' והתפללה עליו ונהפך לנגבה עכ"ל. הנה אף על פי כן בתכותם לא נשתנו לגמרי. דמצינו ביוסף שסלסל בשערו [ל"ז פ"ב ברש"י, ל"ט פ"ו ברש"י]. וכדינה שהיתה יצאנית [ל"ד פ"א ברש"י]. ודו"ק היטב כזה.

8. תרגום יונתן על בראשית פרק ל פסוק כא

(כא) ומן בתר כדון ילידת ברת וקרת ית שמה דינה ארום אמרת דין הוא מן קדם יי דיהון מני פלגות שבטיא ברם מן רחל אחתי יפקון תרין שבטין היכמא דנפקו מן חדא מן אמהתא ושמייע מן קדם יי צלותא דלאה ואיתחלפו עובריא במעיהון והוה יהיב יוסף במעהא דרחל ודינא במעהא דלאה:

9. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ברכות פרק ט

[ג] אמרו על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה... וטעם דין זה שדברים המצוים הן שאין במציאותן ספק, ולכן מברך על מה שהוא עכשיו ולא יביט לסוף לפי שאותו הסוף אפשרי, ודיו לאפשרי היותו אפשרי. ופירוש לשעבר, החולף. לפי שאין מתפללים לה' על מה שכבר נעשה, אלא מתפללים לה' ומבקשים ממנו דברים האפשריים להבא.

10. תוספות רא"ש על ברכות דף ס/א

מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות. הקשה ה"ר יעקב מאורליני"ש פשיטא למה לא ירפאו הרופאים הא כתיב והשבותו לו ודרשינן זו היא השבת גופו וכתוב לא תעמוד על דם רעך, ותיריך שניתן רשות לרפאת בשכר דסד"א שחייב לעשות בחנם מטעמא דפרישית, ולי נראה דחולאים הבאים מחמת אדם דין הוא שירפאם אבל חלאים הבאים מעצמן אי לאו קרא הוה אמינא שאין לרפאותם שנראה כמבטל גזרת המלך:

11. רמב"ן על ויקרא פרק כו פסוק יא

וזו היא כונתם באמרם (שם) ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות, אלא כיון שחלה החולה ובא להתרפאות כי נהג ברפואות והוא לא היה מעדת השם שחלקם בחיים, אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו, לא מפני חשש שמא ימות בידו, אחרי שהוא בקי במלאכה ההיא, ולא בעבור שיאמר כי השם לבדו הוא רופא כל בשר, שכבר נהגו ועל כן האנשים הנצים שהכו זה את זה באבן או באגרופ (שמות כא יח) יש על המכה תשלומי הרפואה, כי התורה לא תסמוך דיניה על הנסים, כאשר אמרה (דברים טו יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, מדעתו שכן יהיה אבל ברצות השם דרכי איש אין לו עסק ברופאים:

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפב

סעיף א: כל שמונת ימי חנוכה (א) [*א] אומר על הניסים (ב) בבה"מ בברכת הארץ, ובתפלה <א> בברכת מודים; ואם לא אמר, (ג) <ב> אין מחזירין אותו (וע"ל סי' רצ"ד סעיף ד' וה'); ומיהו אם נזכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם, אפילו נזכר בין אתה להשם, חוזר. **הגה:** י"א כששכח על הניסים בברכות המזון כשמגיע להרחמן יאמר: **הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתיתו כו'** (כל בו, וכבר נתבאר סימן קפ"ז סעיף ד').

13. שערי תשובה סימן קפז

[*ג] ויאמר הרחמן הוא כו' - ועיין מ"ש אא"ז בבכ"ש דאע"ג דמוכח בברכות שאין להתפלל שיעשה לו נס מ"מ כיון שאומר **יעשה לנו לשון רבים שפיר דמי** ולכן בנוסח שאחר נשיאת כפים לא יאמר ויעשה לי ניסים רק ויעשה לנו **וגם יש לחלק דכגון ההיא דמלחמת חשמונאי שהנסיים היו דרך טבע העולם לא היה תפלת שוא** אבל צריך לזהר מלהתפלל שיעשה לו נס היוצא מדרך טבע העולם ואין ראיה מעובדא דר"ת בן דוס' דרב גוברי' וע"ד ותגזור אומר ויקם ע"ש:

14. שו"ע אורח חיים - סימן ו

(א) כשיצא מבית הכסא יברך: אשר יצר את האדם בחכמה, שבריא את האדם היא בחכמה נפלאה. וי"מ על שם שהגוף דומה לנוד מלא רוח והוא מלא נקבים כדלקמן בסמוך; וי"מ בחכמה, שהתקין מזונותיו של אדם הראשון ואח"כ בראו וברא בו נקבים נקבים, חלולים חלולים, פירוש: נקבים רבים, כגון פה וחוטם ופי טבעת, וגם ברא בו אברים רבים חלולים, כמו לב וכרס ומעיים, שאם יסתם אחד מהם, כלומר, שבנקבים יש נקב אחד שהוא הפה, שכשהוא במעי אמו הוא סתום, וכשיוצא לאויר העולם הוא נפתח, ואם כשיוצא לאויר העולם היה נשאר סתום, לא היה אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. והאברים החלולים, אם היה נפתח אחד מהם, לא היה אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. ועוד יש לפרש שגבול יש לאדם שיכולין נקביו ליסתום ולא ימות, וכיון שעבר אותו הגבול אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. וכיון שבכלל הנקבים הם פי הטבעת ופי האמה, ובכלל האברים החלולים, שאם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים, הם כרס ומעיים, שפיר הוי שבה זה מענין עשיית צרכיו. ואפשר עוד, שמאחר שאם יוצא לנקביו ביותר, עד שאם עבר הגבול, ימות, בכלל שאם יפתח אחד מהם הוא, והוי שאם יפתח אחד מהם נמי מענין עשיית צרכיו ממנו. רופא (חולי) כל בשר, על שם שהנקבים שברא בו להוציא פסולת מאכלו, כי אם יתעפש בבטן ימות, והוצאתו היא רפואה. ומפליא לעשות, מפני שהאדם דומה לנוד מלא רוח, ואם יעשה אדם בנוד נקב כחודה של מחט, הרוח יוצא. והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו, הרי זה פלא. ועוד יש לפרש ע"ש שבורר טוב המאכל ודוחה הפסולת: **הגה - ועוד יש לפרש שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו, וקושר דבר רוחני בדבר גשמי, והכל הוא ע"י שהוא רופא כל בשר, כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו (דברי עצמו):**

15. שפת אמת ספר במדבר - פרשת נשא - שנת [תרמ"ז]

בפרשת נזירות... וז"ש איש כי יפליא דאיתא במדרש בראשית בפסוק גדול אתה ועושה נפלאות ע"ש שדורש על רוח האדם שבקרבו. והוא כמ"ש רמ"א בש"ע או"ח סי' ו' פי' ומפליא לעשות שהקב"ה קשר הנשמה שהיא רוחני בגוף הגשמי.

16. צל"ח על ברכות דף ס/ב

שם שתשכיבני לשלום ותן חלקי בתורתך. בסידורים שלנו לא נזכר ותן חלקנו וכו', גם ברא"ש וברמב"ם לא נזכר דבר זה, ואמנם הגירסא כאן היא ברי"ף [מ"ד ע"א]. והטור בס"י רל"ט כתב שרב עמרם הוסיף בה וכו'. ותמהני שלא כתב שהיא גירסת

הרי"ף. ואמנם לתת טעם על בקשה זו בשעת הליכה לשינה, נראה משום דכתיב והגית בו יומם ולילה [יהושע א', ח'], והחזיב על האדם לעסוק בתורה ובמצות תמיד בכל עת, ובשעת שינה האדם בטל מתורה ומצות, אלא שהוא דבר הכרחי להאדם מצד שהוא אדם, ולכן שלא יחשב כאילו הוא פורק מרצונו עול התורה מעליו, ולכן מתפלל אז באותה שעה ותן חלקנו בתורתך וכו'.

17. ספר כתב סופר על בראשית פרק כח פסוק טז

ויקץ יעקב משנתו. במדרש [רבה סט. ה] אמר ר' יוחנן ממשנתו, ותמוה. ונ"ל שכונתו רצויה עפ"י דאמרו [אבות ב, יב] כל מעשיך יהיה לשם שמים, ופי' הרמב"ם [הל' דעות ג, ב] שיהיה אוכל ישן ועוסק במו"מ הכל לכונה אחת. שיהיה לו כח ועצמה ללמוד ולהעמיק בה ולעבוד עבודתו ית"ש, והכל למכוון אחד. ומי שעושה כן גם בעת שישכב וישן אינו בטל, כי צריך זה כדי ללמוד בעיון, ולמצוה וכעוסק בתורה יחשב לו. והנה כתיב וישכב במקום ההוא, וכל זמן שהיה בבית המדרש של שם לא שכב, ועכשיו שכב ויקח אבן וישם מראשותיו, גם שכיבה זו לא היה להנאה גופנית רק כדי שלא ירפה ויחלוש כחו, ואח"כ יעיין בשכלו ביותר בעיון התורה, ולולי זה לא ראה בחלום ובנבואה מה שראה, אלא שעסק במצוה בשינה זו ולשם שמים התכוין. וזה כונת המדרש ויקץ יעקב משנתו, אל תקרי משנתו הרגילה שברוב בא לתענוג אלא ממשנתו, שהיה ישן כדי ללמוד, ושינה זו עסק התורה היה כנ"ל:

18. המאירי על מסכת ברכות דף ס/ב

ברכות אלו יש מי שאומר שאין אדם מברכן אלא אם בא לידו דבר שעליו נתקנו כגון אם לא שמע זה קול התרנגול אינו מברך אשר נתן לשכוי בינה וכו' ובט' באב ויום הכפורים שאין שם מנעל אינו מברך שעשה לי כל צרכי וכן אם לן בכסותו אינו מברך מלכיש ערומים ואם לא נכנס לבית הכסא אינו מברך אשר יצר וכן כלם יש מי שאומר שברכות אלו על סדר מעשה בראשית נתקנו ואף על פי שלא בא לידו דבר שעליו נתקנו מברך על כלן, והוא שנהגו עכשיו לברכן על הסדר בשחרית הן שבא לידו אותו דבר שמברך עליו הן שלא בא לידו ...

19. המאירי על מסכת ברכות דף ס/ב

הנכנס לישן על מטתו... וכשמתעורר משנתו אומר א-להי נשמה שנתת בי טהורה וכו' ואינו פותח בה בברוך שסמוכה לחברתה היא ואין השינה שבאמצע קרויה הפסק וחזתם בה בא"י המחזיר נשמות לפגרים מתים:

20. תוספות ברכות דף מו/א

הא לך ... א-להי נשמה אמאי אינה פותחת בברוך דאינה סמוכה לאשר יצר וכו' כגון אם לא בא מן הנקבים דידי טהורות אין צריך לברכת אשר יצר וצריך לומר הואיל ואין בה אלא הודאה בעלמא אינה פותחת בברוך ומכל מקום חותמת בברוך הואיל וארוכה קצת ...

21. שו"ת הרא"ש כלל ד סימן א

... ובבקר לא יפסיק בין ברכת אשר יצר לאלהי נשמה, כי היא סמוכה לה ולכך אינה פותחת בברוך.

22. ערוך השולחן אורח חיים הלכות יסודי הדת והשכמת הבוקר סימן ד סעיף ו

וגם הרשב"א בתשו' [חלק א' סי' קצ"א] כתב שהברכה היא משום תפלה אלא שביארה בפנים אחרים וז"ל לא מצאתי דבר ברור שיצטרך ליטול ידיו שחרית דאי משום שיבתא ובת חורין די ברחיצה [וצ"ע] ואי משום תפלה די או ברחיצה או בנקיון עפר וכו' אלא שיש קצת ראייה וכו' ואמרינן הנוטל ידיו וקורא קריאת שמע וכו' משמע קצת שצריך ליטול ידיו בכלי ואם תשאל מ"ש תפלת שחרית ממנחה וערבית י"ל לפי שבשחרית נעשים כבריה חדשה דכתיב חדשים לבקרים וגו' ולפיכך אנו צריכין להתקדש בקדושתו וליטול ידיו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור וכו' עכ"ל מיהו גם הוא ס"ל דהנטיילה היא לתפלה אלא שהרא"ש אומר הטעם משום שהידים אינם נקיות והרשב"א אומר משום בריה חדשה [ונלע"ד דלדינא לא פליגי כלל דמה לי אם תקנו מפני זה או מפני זה סוף סוף כיון דתקון תקון ולשניהם הוי כנט"י לאכילה כמו שהשווין הרמב"ם כמ"ש וגדולי הפוסקים עשו ביניהם מחלוקת כמו שיתבאר ולדעתי אינו כן וכ"מ מהב"ח ע"ש ודוק]:

23. צל"ח על ברכות דף ס/ב

אומר משמע ישראל עד והיה אם שמוע. ויש לדקדק וכי שמע והיה סמוכים בתורה שיאמר משמע ועד והיה, והלא כמה פרשיות ביניהם, ומה חסר אם היה אומר שיאמר פרשת שמע. ובאמת הרא"ש [דין כ"ג] בשם ר"ח כתב שהגירסא אומר שמע והיה אם שמוע שיאמר תרווייהו, אבל גירסא שלנו היא משמע עד והיה. ונראה דכוונתו שיאמר גם ברוך שם כבוד מלכותו, לכן מרמז על שמע שאנו אומרים בקריאת שמע שחרית וערבית יחד עם והיה אם שמוע, ואם היה אומר שיאמר פרשת שמע, היינו אומרים דהיינו ככתיבת הפרשה בתורה שלא נאמר בשכמל"ו:

24. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ברכות פרק ט

[ה] אמרו כשם שהוא מברך על הטובה, ר"ל שיקבלם בשמחה ויכבוש רגשותיו וישיב דעתו כשמברך ברוך דיין האמת, עד שייראה כמו בזמן שהוא מברך הטוב והמטיב, וכמו שאומרים חכמים ברוב עניניהם כל מה דעביד משמיא לטב, וזה דבר מושכל אצל הנבונים אע"פ שלא הזהירה עליו תורה, לפי שהרבה דברים נחשבים לרע בתחלתם וסופם מביאים טובה גדולה, והרבה דברים נחשבים בראשיתם טוב ויהיה בסופם רע מאד ולכן אין ראוי לנבון להצטער בבוא צרה גדולה וגזירה הרת סכנה, לפי שאינו יודע התכלית. וגם אל יתפתה וישמח שמחה רבה כשתגיעהו טובה לפי מחשבתו, לפי שאינו יודע התכלית, וכן אסרו עליהם השלום להרבות בשמחה ושחוק וזלתי אם היתה אותה השמחה בדבר נעלה כלומר עשיית הטוב ודרישתו. אבל האזהרה מהדאבון והצער הרי הוא מפורסם מאד בספרי הנביאים עד שאין צורך לדבר עליו. וכל זה לא היה אותו אדם שרוי בטוב מראשיתו ועד אחריתו ויחשוב החושב שהוא מאושר מאד, ואותו האושר המדומה יהיה הסבה למנוע ממנו האושר האמתי ויהיה הוא הסבה לטרדו מחי העולם הבא, ועל כגון זה אמר יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות. ולכן יכון האדם מחשבתו ויבקש מהאל שיהיה כל מה שיקרהו בעולם הזה מטובותיו ורעותיו סבה להשגת האושר האמתי. ואמרו ביצר טוב וביצר רע, ר"ל שישים בלבו אהבת האל והאמונה בו אפילו בעת המרי והכעס והרוגז, שכל זה הוא יצר רע, כאמרם בכל דרכיך דעהו אפילו בדבר עבירה. ופירוש מדה, דרך, כלומר באיזה מצב שתהיה שבהו והודהו.

25. ספר נתיבות עולם ב - נתיב הבטחון - פרק א

עוד שם אמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר וכן תנא משמיה דר' עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעבדין מן שמיא לטב. כי הא דר' עקיבא הו' אזיל באורחא והו' בהדיה חמרא ותרנגולא ושרגא מטא להאי דוכתא בעי אושפיזא ולא יתב לי' אמר כל דעבדין מן שמיא לטב אול בת בדברא אתא אריה אכליה לחמריה אתא שונרא אכליה לתרנגולא אתא זיקא כבי לשרגא אמר כל דעבדין מן שמיא לטב עביד בליילא אתא גייסא שבייה למתא אמר להו היינו דאמרי כל דעבדין מן שמיא לטב עביד. כבר אמרנו בנתיב האהבה, **כ' אלו ג' דברים הם ג' חלקי האדם שהם הגוף והנפש והשכל. הגוף החמרי הוא מתיחס לחמור ועליו רוכב הנפש והנפש מתיחס אל התרנגול שנקרא גבר ואיש**, וידוע כי הנפש הוא צורה אשר הצורה נקרא איש כמו שידוע והחומר נקרא אשה כמו שהתבאר פעמים הרבה, ולכך אמר שהי' לו חמרא ותרנגולא. **והשלישי הוא הנר שהוא כנגד השכל שנקרא נר שהוא המאיר לאדם ובכל מקום נקרא השכל נר**, וכמו שאמרו במס' שבת ב' במה מדליקין (כ"ג, ב) הזהיר בנר הויין לו בנים ת"ח שנאמר כי נר מצוה ותורה אור, ודבר פשוט שהשכל הוא הנר המאיר לאדם ואין צריך ביאור דבר זה. ומפני שכאשר בא ר"ע לאותה עיר היה ראוי לבא עליו גם כן מה שבא על כל העיר, דהיינו שיהיה נשבה כמו שהיו נשבים שאר העיר, ואם היה נשבה היו מבטלים אותו מכל והיו נוטלים ממנו גופו ונפשו וגם שכל שלו שהיו מבטלים אותו לגמרי, והש"י רצה להציל את רבי עקיבא סבב דלא יתב לי' אושפיזא. וכאשר היה בעיר היה בכלל אותה גזירה להיות נשבה ואי אפשר שלא יהיה הגזירה שיצאת על העיר ג"כ שולט בו ואינו אפשר שלא יעשה זה בו רושם של דבר מה, ולפיכך אתא אריה ואכל החמור ובדבר זה הוא תמורת מה שראוי לבא על גופו, ובא השונרא ואכיל התרנגול ודבר זה הוא תמורת נפשו וכפרתו, והנר שכבה הוא תמורת השכל עד שהיה לו תמורה לגמרי. **ומזה ראייה גמורה מן הגמרא ליקח תרנגול לכפרה על נפשו בערב יוה"כ ודבר זה ידוע**. ולפיכך אמר ר' עקיבא כל מה דעביד רחמנא לטב, כלומר כי הוא בוטח בה' כי מה שנעשה לו לטב עביד ומחמת בטחונו בו ית' נעשה לו הדבר ההוא לטובה מדבר שהיה נראה רע:

26. ספר בניהו בן יהוידע על ברכות דף ס/ב

שם לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעבדין מן שמיא לטב. נראה לי בס"ד בא לרבות בתבית לעולם לומר, לא מבעייתא אם רואה דברים היוצאים מהקש הטבעי, אלא אפילו אם יראה מקריים טבעיים לא יאמר מקרה הטבע הוא זה, אלא יאמין שהכל נעשה בהשגחתו יתברך לטובה, והא דאמר רגיל ולא אמר לעולם יאמר אדם כל מה דעבדין וכו'... **ונראה לרמזו כל ענינים שעושה הקב"ה עם הצדיקים גדולי ישראל רומז בו דברים על כללות ישראל, כי הצדיק שהוא גדול הדור הוא הראש וכל העם הם גופא דיליה, וכאן לרבי עקיבה שהיה דוגמת משה רבינו עליו השלום שלכן חי ק"ך שנה כמו שכתב רבינו האר"י ז"ל, אירע לו ג' דברים שהיו נראין רעים בתחלת הלילה, ואחר כך לעת בוקר נתברר שהיו לטובה להגין עליו, על כן יש בהם רמז על צרות ישראל בגלותם שנראין תחלה פורענות, ואחר כך לעת בקר בגאולה יתברר שהכל נעשה לטובת ישראל**, וענין האריה שאכל את החמור בו ירמוז לחרבן בית ראשון, שהיה על ידי נבוכדנצר הרשע שנמשל לאריה, דכתיב [ירמיהו ד' ז'] עלה אריה מסבכו, וענין שונרא שאכל התרנגול בו רמז ליון, שהחריבו בבית שני במקצת, ועשו פרצות, וטמאו חבית במקצת, והרגו בישראל, וזיקא דכבה לשרגא רמז לאדום, שהחריבו בית שני לגמרי והרגו בישראל עם רב, ואדום נמשלו לרוח סערה, ולעת בקר הוא זמן הגאולה יתגלה שכל צרות אלו היה לטובת ישראל, שלולי כן היו כלים לגמרי חס וחלילה בעונות שבידם. אי נמי זיקא רמז למלכות יון שהם כמו רוח שאין בו ממש, וכבו לשרגא שנתנו עיניהם לבטל המצות שנקראים נר, שנאמר [משלי ו' כ"ג] נר מצוה ותורה אור, ושונרא רמז לאדום שהם בני עשו שנקרא ראשון, דכתיב [בראשית כ"ה כ"ה] ויצא הראשון אדמוני, והפוך אותיות ראשון ויהיו שונר"א, ואכלו את ישראל בכל פה, כי ישראל נמשלו לתרנגול שנקרא גבר, גם הוא קורא וכתוב [שם כ"ד כ"ב] הקול קול יעקב, ואריה רמז לנבוכדנצר שנקרא אריה כנזכר לעיל:

27. ספר בניהו בן יהוידע על ברכות דף ס/ב

שם אמר להו היינו דאמרי כל דעבדין משמיא לטב. יש להקשות מה חידוש קאמר להו עתה, והלא כבר אמר כן מתחלה על כל דבר ודבר שאירע לו ושמעו זאת ממנו, **ונראה לי בס"ד כונתו לומר כי האדם שפותח פיו לטובה אפילו אם נגזרה עליו גזירה לרעה אפשר שתתבטל**, ולכן אמר מה שאתם רואין עתה שהכל נעשה לטובה היינו בשביל דאמרי לכו מעיקרא על כל דבר שנעשה דעבדי משמיא לטב, ועל כן פתחון פי שפתחתי לטובה גרם שיהיה הדבר ההוא לטובה באמת, ורצה ללמדם בזה שיהיו מורגלים לפתוח פיהם לטובה על כל דבר אף על פי שנראה שהוא רעה: